

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 442. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356817424/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

den, blev han overalt ladt i Stikken. Ak! Intet var helt paa denne Jord, ikke engang hans Kald!

Ingen elskede Helhed som han, og Ingen var ustadigere, sygeligere, mere splittet. Altid var han en Fortvivlende, evigt vaklede han mellem den højeste Stræben og Driften til Selvmord. Derfor ser vi ham, den største af Romanikerne, modtagelig for næsten alle de Vildfarelser, som hans digteriske Samtidige er udsatte for. De fleste Karakterer i hans Værker bliver, omtrent som hans egen skønt og stort anlagte Personlighed, nedbrudte ved mørke og uhyggelige Naturejendommeligheder, der sløver Viljen og tilintetgør Aandens frie Spændkraft. Dog i Literaturen vil Heinrich von Kleist blive staaende, ligesom Alle, der bliver staaende i den, ved den Styrke og Lidenskab, med hvilken han har levet og skrevet\*).

I den romantiske Skoles anden navnkundige Dramatiker var der langt mindre at sønderbryde. Han passede fra først af fuldstændigt til den romantiske Type.

*Zacharias Werner* blev født 1768 i Königsberg som Søn af en Universitetsprofessor, der tillige var Teatercensor. Saaledes fik han allerede som Barn Lejlighed til næsten dagligt at se Skuespil og til i sin tidligste Ungdom at lære Teatervæsenets hele Teknik at kende. Efter en Udtalelse af Hoffmann at dømme var hans Moder «højtbegavet med Aand og Fantasi». Hun hengav sig til et overspændt, mystisk Sværmeri og vandt derved ingen ringe Indflydelse paa sin Søns ildfulde Indbildningskraft, men blev i sine modnere Aar greben af en Sindssygdom, under hvilken den Forestilling udviklede sig hos hende, at hun var Jomfru Maria og Sønnen Verdens Frelser.

Zacharias Werner førte som ung Student et saare letfærdigt Liv; hans Temperament var sangvinsk og hans Sanselighed stærk. I sit tyvende Aar udgav han et Bind lyriske Digte, der ligesom Friedrich Schlegels og andre Romantikers første Frembringelser ikke er isprængt med nogensomhelst Mystik, men i det attende Aarhundredes Stil ivrer mod «Fromladdenhed, hellig Dumbet, Hykleri og Jesuitisme». Endnu forholdsvis ung anslog han dog selv den fromladne Tone. Skønt han vedblev med sine Udsævelser, kan man ikke uden videre kalde ham en Hykler, thi

\*) Adolf Wilbrandt: *Heinrich von Kleist*, 1863. Otto Brahm: *Heinrich von Kleist*, 1884.

han begik og angrede dem afvekslende. Hans Væsen var ustadigt, som han selv har betegnet det i sit sidste Digt *Unstätts Morgensalm*, og allerede i Prologen til *Söhne des Thals* kalder han sig en «Ustadig», der stedse «vandrer, veklager, advarer».

Af religiøse Grunde traadte Werner ind i Frimurerordenen; han havde den Tro, at ved dens Hjælp vilde en ny, dybere Religiositet udbrede sig over Verden. Af økonomiske Grunde tog han mod et Embede som Kammersekretær i den præjsiske Statstjeneste og blev i denne Egenskab 1795 forflyttet til Varsjov. Han havde netop rettet tre ildfulde Hymner til de i deres Frihedskamp saa ulykkelige Polakker — en Slagsang, et Opraab og en Sørgesang — da han som præjsisk Stats-Embedsmand holdt sit Indtog i det erobrede Varsjov, hvor han tilbragte ti behagelige Aar. Han giftede sig der tre Gange, de to første Gange saa overilet, at han snart efter Brylluppet lod sig skille; tredje Gang varede Ægteskabet med en i særlig Grad elskværdig Polakinde nogle Aar. Fra hende blev han skilt i 1805. Ved denne Skilsmisse erklærede han sig for den alene skyldige Part. «Jeg er vel,» skriver han i et Brev til Hitzig i den Anledning, «intet slet Menneske, men i mange Henseender en Svækling (Gud styrker mig dog til Gengæld i andre Henseender), ængstelig, lunefuld, gerrig, urenlig; du véd det jo.» Selvportrætet smigrer ikke.

Imidlertid havde først Schleiermachers Taler om Religionen, dernæst Jakob Böhme gjort et ikke overfladisk Indtryk paa ham. Kunst og Religion blev ham Et. «Hvorfor,» skriver han til Hitzig, «har vi dog ikke ét Navn for disse to enstydige Ord?» De betegner for ham fra først af hvad han snart kalder den levende Følelse for den store Natur, snart en ren Sjæls ligefremme, fordringsløse Udstømmen i Naturens rene Hav. I Poesien føler han, efter sin egen Erklæring, «ganske som Tieck». Om den kirkelige Katolicisme taler han i Varsjov endnu med en vis Kuide; han tager den i Forsvar «ikke som Troessystem, men som en paany opgravet mytologisk Guldgrube».

Paa én Dag, den 24. Februar 1804, berøvede Døden ham hans Moder og hans fortroligste, polske Ven Mnioch. Deraf Titlen paa den ti Aar senere digtede Skæbnetragedie *Den 24de Februar*<sup>\*)</sup>.

Efter at Werner havde henvendt sig til alle mulige Beskyttere

<sup>\*)</sup> Se *Hovedstrømninger I, Emigrantlitteraturen. Saml. Skrifter IV*, 170